

A legnagyobb veszedelem

A hajnali esőről nem volt tudomása.

A kék csomagolópapírral felrajzszögezett keskeny ablakon kis rést talált a szeme: az udvaron nedvesen csillogott a szilvafák törzse, s a szomszéd sövényből font kerítésén — mintha már az udvaron lopakodna — nesztelenül kapaszkodott egyre feljebb a felkelő nap. Most ébredt. A szeme előtt foszladozó piros nyalábok cikáztak, az égig emelkedtek, majd megsemmisülve szétporladtak az üvegtáblán. Az udvar néma, az utca üres, és egyedül van a házban. A szülei kimentek a tanyára. Mire kiértek, felszáradt már a föld, gondolja most, már javában kapálhatnak. Őt nem vitték magukkal, nem mintha nem tudna kapálni vagy nem tudna elvégezni bármilyen más munkát, csak-hogy akkor éhen halnának a libák. Az apja találta ki, hogy vegyenek húsz libát, felnevelik, aztán megpróbálják pénzzé tenni. Mert a disznóval már évek óta nem volt szerencsájuk, nem is igen tudtak neki mit adni, meg aztán a felsőbbség is úgy rendelkezett, hogy a disznókkal nem csinálhatnak amit akarnak, hiába igyekeztek a semmiből másfél mázsára is felhízalni. Így juthatott az apja eszébe a liba. Szép magyar libák, ez volt minden óhaja. Fehér, fénylő tollazatú, méltósággal tipegő, lehetőleg csendes libák. De hát hol van ma ilyen liba? Mert például a tolla is csak akkor fénylik igazán, ha sokat fürösztí az árok vizében, vagy mindennap leviszi a Krasznára, ahol persze az ár is elsodorhatja... Ő csak annyit tud a libákról, hogy ha esznek, csendben maradnak, kuncogva emésztenek, elégedetten pöntyögnek. Ha arról panaszkodott az apjának, hogy nem győzi ennivalóval a sok állatot, hogy napközben lopni sem tud semmit, mert hozna ő mindenfélét a határból, de hát fényes nappal bárki meglátja, az apja leintette: „nemsokára kijárod az iskolát, húsz liba, de akár harminc liba sem foghat ki rajtad...”

Ezért maradt otthon mindennap, a legnagyobb dologidőben... Elseperte az udvart, vizet hordott, fát vágott, az árokparton etette a libákat.

Elhúzódott az ablaktól, lecsúszott az ágyról, klottgatyáját feljebb húzta a derekán. Mintha hűvös levegőt érezne a hátán végigfutni, gyorsan felkapta a székről kávébarna ingét. Ebben járt már legalább egy hete, de inkább csak reggelente vette fel, mire a délt harangozzák már ledobja magáról, mint azt a világos színű bő nadrágot is, amit az anyjától kapott: „ha beleülnél a libafosba, nem veszi észre rajtad senki”, mondta nevetve az apja, olyan sárgászöld színe volt. „Libaórzésre, az árokparton üldögelni, a ház körüli munkára megfelel, kihúzod vele a nyarat”, győzködte az anyja, amikor először felhúzta magára, s a nadrágból furcsa, émelyítő szag csapta meg az orrát. A görög katolikus paptól kaphatták, gondolta akkor, annak küldtek Amerikából mindig csomagot. Ingyen adhatta neki a pap, az anyja feljebb varrta a szárát, hogy ne súrolja a földet, s ahogy teltek-múltak a napok, lassan megszokta a színét is. Néhanyszor meg is ázott benne és nem érezte többé az émelyítő sza-

gát sem, sőt, egyre jobban megszerette, mert olyan mély zsebe volt, hogy a könyökéig elveszett benne a keze.

A reggelijét megtalálta a sparhelt szélén: a nagy fehér bögrében tejeskávé, s a kis vaslábasban pirított zsíros kenyér csillogott. A tejeskávé bebőrözött már, mutatójújjára kanyarintotta a vastag, zsíros lepedéket, a sparhelt fölé hajolt és egyetlen szippantással lenyelte a pillét. Aztán még lejjebb hajolva beleszűröcsölt a bögrébe is. A feje fölött legyek cikáztak, a falnak, a konyhaablaknak koppantak. Arra gondolt, majd dél felé kizavarja őket egy törülközővel, de most sietnie kell, a hátsó udvar felől éhesen gágogtak a libák, minél hamarabb ki kell hajtani az éhes csapatot az árokba, nem késlekedhet, az állatok hangos kiabálása felveri az utcát, a szomszéd Kerczák Károly még azt mondja az apjának, hogy éhezettette őket...

De addig csak nem mozdult a konyhaajtóból, amíg a zsíros kenyeret meg nem ette. A sok légy ott repdesett az orra körül, meg a szeme alatt, a pimaszabbja rászállt a kenyerére is, de nem törődött vele, nagyokat harapott, estig, amíg az anyja haza nem jön, úgysem eszik már semmit, csak ezt a karéj zsíros kenyeret. Talán tud magának szerezni valamit. A kertek alatt, nem is olyan messze, már megérett a nyári alma, a szomszéd fiúval, a kis Kerczákkal elmehetnek majd oda. Ha jóllaknak a libák, telerakja a zsebét, az ingét. Jártak már ott, egyszerű kis lopás, egyikőjük figyel, a másik meg felmászik a fára. Piros és lilacirkás aprócska alma, édes, mint a porcukor, magvastul megehetik.

Mielőtt kiengedte volna a libákat az ólból az udvarra, megtapogatta a zsebeit. Mindent rendben talált. A két hátsó zsebben ott meredt a kisebb meg a nagyobbik parittyá, elégedetten tapogatta meg a bicskáját, a drótjait, madzagjait, meg a vasúti töltésen szedett lapos köveit is. Amíg a libára vigyázott, parittyával lövöldözött, s ha elkísérte a szomszéd fiú, a kis Kerczák, neki is jutott egy parittyá, együtt lövöldöztek, hogy jobban teljen az idő.

A konyhaajtó mellett a hokedlin állt a lavór, benne még langyos a víz, az anyja készítette el, hogy mosakodjon meg benne, de ehhez semmi kedve nem volt. A konyhaajtóban elérte a szilvafák lombján áttörő nap. Az udvarra lépett, a szűk kis konyha után itt már tágult és szélesedett előtte a világ. Az ékján fűrtös akácvirág formájú felhőket oszlatott szét az erősödő fény, egyébként a szokásos reggeli neszezések kísérték bámészkodását. Egy pillanatra abbamaradt a libák gágogása, talán megéreztek az állatok, hogy nemsokára kihajtja őket enni.

Becsukta a konyhaajtót, a kulcsot a szobaablak párkányára helyezte, s kiengedte az ólból a libákat. Az állatok éktelen gágogásba kezdtek az udvaron, szárnyukat leengedték, rohantak az utcai kapu felé. Az árokparton már megszállottan tépdesték a vizes fűvet, hangtalanul legeltek, s a fiúnak nem kellett félnie, hogy elkóborolnak, hogy otthagyják az árkot és kitotyognak a köves-útra. Dicsérte a hajnali esőt, amit átaludt, de ami meghozta a libák étvágyát. Némelyik állat a nyakát fűrösztgette-meresztgette a vizes fűben, s a már lerágott csonkokat is megszállottan tépdeste.

Az árokszélre, a magányosan álló gesztenyefa alá ült, kiszórta a zsebéből a parittyáit, a bicskáját. Arra gondolt, hogy mindent kipakol maga mellé, amikor a kihalt úton egy autó közeledett. Csak jött, csak jött, szinte lépésben. A fiú minden pillanatban azt várta, hogy megáll valamelyik ház előtt, de nem, kitartóan zötyögött egyre közelebb és közelebb. Elhúzott a libái mellett is, majd a szomszéd kapunál, Kerczákék előtt megállt. Most látta meg csak, hogy egy másik kocsí már régebben ott várakozik, eddig azt nem is vette észre. Az újonnan érkezett kocsiból két ember szállt ki, a vezető egyelőre nem mozdult, álmos egykedvűséggel várta, hogy utasai visszajöjjenek. A fiú a bicskáját, meg a parittyáit gyorsan visszacsúsztatta a zsebébe, amikor a vezető is kikászálódott a kormány mögül, elunva a várakozást, megállt az árok szélén és

nézelődött, de aztán csak Kerczákék lakása felé figyelt. Közben ráérvén rágyújtott. A libák a gesztenyefa alatt szinte ráhasaltak az árokra, egyre elszántabban ettek. Nem kellett rájuk vigyázni, így azután a fiú alaposan megfigyelhette, hogy mit csinál az a sok idegen Kerczák Károly házában.

Kerczákék udvarán azonban nem látott senkit. A gesztenyefa törzséhez bújva, mintha csak ő lenne egyedül a világon, mozdulatlanul várta, hogy történjék valami. Egy idő múlva a gépkocsivezető is bement Kerczák Károly udvarába, majd úgy eltűnt, hogy nem is látta többé sem a ház előtt, sem az utcán.

Nem értett semmit: hova mehetett a gépkocsi vezetője, hol vannak a többiek, mit csinálhatnak a házban, hol van a barátja, a kis Kerczák, akit megkérdezhetne? Kerczák Károly házából hangzavar szűrődött ki, rekedt, hadaró kiabálás, néha ütések zaja hallatszott.

Talán az lenne a legjobb, ha most hazamenne, s az udvarukról lesné meg, mit csinál az a sok idegen a szomszédjukban. De hát a libákat mégsem akarta magukra hagyni, bár tudta, hogy semmi baja nem lehet, s ha félt is, nem jobban, mint amikor egyedül üldögélt az udvar sarkában, s az utcán részeg cigányok verekedtek. S ahogyan akkor ügyelt rá, nehogy észrevegyék, hogy egyedül van, mert akkor rátörnének, most sem mert elmozdulni a gesztenyefa mellől.

Egy idő után erősödött benne az érzés, hogy valaki ott áll mögötte, két lépésre talán, ott áll az orgonabokrok között, a volt katolikus iskolakert kerítésénél... Megtapogatta biciskáját a zsebében, érezte a súlyát. A nadrágszöveget át is kirajzolódott kerekded formája, de nem mert érte nyúlni, attól félt, ha mozdít egyet a karján, az az ismeretlen valaki a háta mögött elkapja a torkát és pincérfogással meg is fojtja. Mert elég annak az idegennek csak kinyújtania a kezét, elérheti őt, s ha leszorítja a nyakát, egyetlen hang nélkül elterül az árokparton. Mi lenne akkor a libáival? Most látja csak azt is, hogy nem nyitotta ki az utcai kisajtót. Hiába mennének haza az állatok, zárva az ajtó. Máskor nyitva hagyja, hogy ne kelljen tértitgetnie őket, amíg kinyitja, most meg bezárta maga mögött. Ha valami baj esne vele, mind a húsz liba szétszéledne, mire hazajönne az apja a tanyáról, egyet sem találnának meg.

De az is lehet, hogy nem áll senki sem a háta mögött az orgonában, csak egy veréb repült oda, képzelmődik, s akik Kerczák Károly lakására mentek, rokonok, városi rokonok. Ám igaz, a kis Kerczák sohasem beszélt neki olyan rokonokról, akik két kocsival látogatnák meg a szüleit.

Az lenne a legtisztább dolog, ha megfordulna vagy elfutna, átugraná az árkot, s csak a kövesút széléről nézne vissza... Most már biztosan tudja, hogy ott áll mögötte valaki, szinte a fülébe szuszog, olyan közel került hozzá. Úgy érzi, hogy egy erős, hatalmas, legyőzhetetlen ember áll a háta mögött, s minden újabb lélegzetvétellel még közelebb csúszik, körülötte meg-meglendülnek az orgonaágak. Persze az is lehetséges, hogy az az ember is azt figyeli, amit ő, az idegeneket Kerczákék házában. Azt várja, hogy jöjjenek már ki az udvarra. Minél tovább gondolkodott, annál biztosabb lett benne, hogy az az ember már régen itt bujkálhat, lehetséges, hogy már tegnap is itt volt, lehetséges, hogy sokkal régebben leskelődik ott, mint ő, mint amióta ő kihajtotta ide a libákat... Valószínű, hogy már hetek óta ott bujkál a sűrű orgonában.

— Ne mozdulj — suttozta a háta mögött az idegen férfi. Az idegen, aki-nek azért ismerős volt a hangja. — Ne mozdulj, kis Neviczky — ismételte.

Libus Oszkár állt mögötte. Libus, aki hosszú ujjú piros pulóverben járkált a faluban a legnagyobb meglebben is, aki a tánciskolában zenél, s akiről azt hallotta egyszer kis Neviczky, hogy titkos összeesküvő... Mondták is róla sokan, hogy nem lesz már abból egészséges ember soha, mert a börtönben megfázott a veséje. A titkos összeesküvés miatt börtönözték be. Ez a Libus áll a háta mögött, hát persze, hogy ő az, idézte fel a hangját. Mintha valahonnan

a gyomrából szökött volna ki — talán ő is fél —, hogy ennyire remeg a hangja. A fiú nem értette, hogy miért nem mozdulhat meg, mit akarhat a férfi, talán így jobban el tud bújni mögötte?

Libus hol itt, hol ott tűnt fel a faluban, munkát vállalt kevés enivalóért. Ennyit tudtak róla, no meg azt, hogy a veséjével betegeskedett mindaddig, amíg össze nem szedett egy hordó lóhúgyot és bele nem ült... Mert ettől gyógyult meg. Állítólag az emberek vizelete is meggyógyította volna, kiüzte volna belőle a nyavalyát, csak hogy a lóhúgyot könnyebben szerezte be. Egy rossz vödörrel járta a falut, s ahol lovakat látott, lóhúgyot kért a gazdáktól. Aztán meg messzi falvakba járt a tánciskolában zenélni, a Szamoson túlra, olyan helyekre, ahol még a kis Neviczky sohasem járt, de amikről annyit hallott, Panyoláról, meg Szamoskéréről, meg a többi, erdővel körülvett faluról, ahová egyszer ügyis elmennek a kis Kerczákkal. Biciklire ülnek és felkeresik azokat a helyeket. Arrafelé kis folyók kanyarognak a kertek alatt, aranyalmafák virágzanak, s olyan fehér a nagyszemű szilva virága, akár a hó. Öklömnyi, húsos szilvák teremnek ott, abból érdemes lenne lopni is. Mert miért is mennének oda, ha nem lopni. Sokszor beszélgettek a nagy tolvajlásokról a kis Kerczákkal, egyikőjük felmászna a fára, a másik meg figyelne...

— Add ide a parittyádat... a nagyobbat — hallotta Libust.

A fiú nem mozdult, attól félt, hogy máshonnan is figyelik őket, mert például a gépkocsivezetőt sem látta bemenni Kerczákék házába és mégsincs sehol. Vajon mit akarhat a parittyával Libus?

— Adjad már! — szólt rá sürgetően a férfi. — Visszakapod, ne félj — ígérte.

A fiú odaadta neki a nagyobbik parittyáját.

— Követ is adhatsz — kérte Libus, s aztán hogy mindent megkapott, amit kért, visszahúzódott a bokorba. A fiú is csak sejtette, hogy merre bújhatott meg.

Erős ajtócsapkodást hallottak. Egyre több férfi lépett ki a szomszéd házból. Ismeretlen egyenruhákban ácsorogtak az udvaron, lökdösték, kiabálva taszigálták Kerczák Károlyt. A fiú nem értett semmit, csak azt látta, hogy Kerczák Károly a ház falának támaszkodik, s szó nélkül túri az idegenek erőszakoskodását. Valaki hosszú acélpálcájával rávágott a hátára is, Kerczák felesége sírva könyörgött, hogy ne bántás a férjét. Kerczák Károlynak már kicsúszott a fehér inge a nadrágjából, azzal törölgette az arcát, meg a nyakát. Kerczákne kezét tördelve jajongott, hogy ne vigyék el a férjét, de a fiú a gesztenyefa alól úgy látta, hogy az egyenruhások hajthatatlanok, a kocsiba akarják tuszkolni Kerczák Károlyt.

Már kiléptek a kapun, amikor nagy csattanással betört Kerczákék házának szélső ablaka. A csillogó üvegszilánkok csengve peregetek végig a falon.

Az egyenruhások megtorpantak. Széles mozdulatokkal pisztolyt rántottak, mert nem értették, hogy mi történt. Hiába tekintettek az útra, a kert felé, sehogyan se értették, hogy mi zúzta be a ház ablakát. Többen zavarodottan körülfutották a házat, a hátsó udvarra rohantak, majd ki az utcára, az egyik egyenruhás még a levegőbe is lőtt, amiért a többiek dühösen rákiáltottak. Ketten félve, óvatosan odalopóztak az ablakhoz, benéztek a szobába, de nem láttak semmit. Most már nem törődtek Kerczák Károllyal meg a feleségével sem, csak a tettest akarták megtalálni.

Az egyik egyenruhás kiszaladt a libát őrző kis Neviczkyhez és megállt előtte. Aztán átugrott az árkon és a bokrokhoz rohant. Félrehúzta az ágakat, valamit észrevehetett, mert sokáig nézett egy pontra.

Aztán megfordult és intett tanácstalanul ácsorgó barátainak:

— Gyerünk! Kerítsük be az iskolakertet! — kiáltotta.

A fiú mellett futott el három egyenruhás. Nem ügyeltek rá, pedig az ímént már azt hitte, hogy észrevették a hátsó zsebében a kis parittyáját. Mert

azzal ugyanazt megcsinálhatta volna, amit a naggyal az imént Libus. Legalább három telefonpózna közti területet behordott a kis parittyája is. A nagyobbik messzebb repítette a kavicsot, mint a légpuska a drótból vágott kis golyókat, mert igazi, légpuskába való töltényt — ha szerzett is valaki valahonnan légpuskát — sohasem tudtak venni. Így aztán harapófogóval drótokat vagdaltak el, s azzal lövöldöztek.

A fiú úgy döntött, hogy hazahajtja a libákat, mielőtt az egyenruhások visszajönnének. Abban biztos volt, hogy Libus Oszkárt nem fogják el, s akkor lehet, hogy visszajönnék hozzá és megkérdezik tőle, hogy látott-e itt valakit. Ha pedig Libus nem tudott elmenekülni, akkor úgyis magukkal viszik, s akkor újfent bekerül a börtönbe. Jobbnak látta, ha hazamegy, vizet önt a libák favályújába és ma már nem mutatkozik az árokparton. Megvárta, amíg a két kocsi elindult, követve az idegeneket, s csak azután kezdett neki, hogy a kövesúton keresztül a libákat hazaterelje...

Kilépett a gesztenyefa alól, amikor észrevette, hogy Kerczák Károly közeledik hozzá. Kerczákne a kapuban állt, az idegeneknek se hírük, se hamvuk. Éppen Libust üldözhetik valamerre, gondolta a fiú, amikor Kerczák Károly könnyörgő hangját hallotta:

— Gyere elő fiam, téged nem bántanak...

A fiú azt hitte, hogy hozzá beszél.

— Nekem tetszik szólni, Károly bácsi?

— A fiamnak... Gyere elő, már elmentek, és téged úgysem bántanak...

Neviczky körülnézett, de a barátját, a kis Kerczákot nem látta sehol, nem értette, honnan kellene előjönnie, mit akarhat az apja. Csak nem a bokorban bujkál ő is, mint az imént Libus Oszkár?

A két fekete autó újra felbukkant az utca végén, elhúzott előttük és nagy porfelhőt kavarva eltűnt a másik irányba. Neviczky hiába erőltette a szemét, nem ismerte fel az idegenek közt Libus Oszkárt. Arra gondolt, hogy Kerczák Károly talán jobban megfigyelte a kocsiban ülőket, mint ő, majd megkérdezi tőle. De Kerczák egyáltalán nem törődött már az elrobogó kocsikkal, sem azzal, ki törte be az ablakát.

— Láttalak, amikor elbújtál, amikor felmásztlál a fára... Gyere le, fiam — állt meg a gesztenyefa alatt.

Csak annyira mozdult meg a gesztenye lombja, mintha egy macska ugrott volna le az alsó ágáról, vagy egy madár szállt volna rá.

— Téged nem bántanak — ismételte Kerczák Károly a lombok közt kuporgó fiának...

Már legyintett, hogy nem tudja a fiát lekönyörögni a fáról, már segítségkérően nézett a feleségére, aki feléjük közeledett a kövesúton, amikor a kis Kerczák elszánta magát: csüngött egy darabig a legelső ágon, majd az árok fenekére huppant. Nem nézett senkire, futott tovább az árok mélyén, aztán ráfordult arra a kis szekérútra, ami a Krasznához vezetett.

— Gyere vissza, te! — kiáltott utána az apja feldühödve. — Hova az istenbe rohansz!? Elzavarlak a háztól, ha nem jössz vissza! Azonnal gyere vissza! — Kerczák Károly visszagyúrte az ingét a nadrágjába, s Neviczky látta rajta, hogy ha most a keze közé kaphatná a fiát, biztosan elverné.

— Én tudom, hová fut — mondta békítőleg Neviczky.

Nem is az idegenek látogatása volt a nagy veszedelem, nem is Libus vakmerő parittyázása, hanem Kerczák Károly eszeveszett dühe, mert máskor is, okkal vagy ok nélkül, oly sokszor ütötte a fiát, hogy azt Neviczky is sokallotta, a gyakori ütlegetések zaját mindennap hallotta.

És most elfutott a fia! Hiába kérlelte. Hiába parancsolta meg, hogy jöjjön haza, hiába fenyegette, hogy elzavarja otthonról, ha nem jön vissza... Mi lesz most, hiszen máskor már egy rossz szóért hozzávágta, ami a keze ügyébe akadt,

és semmiségekért vizes kenderkötéssel csépelte, vasalt bakancsával rúgdalta. Egyszer be is törte a fejét a nadrágszíja csatjával, csak azért, mert a zokniját összekente a biciklilánc.

Mi lesz most, mit fog kapni a fiú, ha estére, éjszakára mégis hazalopakodik?

Talán azért mégsem olyan nagy a veszedelem: Kerczák Károly lekuporodott a gesztenyefa alá, mintha a hasa fájna, talán megbánta, hogy így rákiabált a fiára, hogy ennyire megfenyegette, — ott kószál most a határban, mint egy kivert kutya...

— Menj utána — kérlelte Kerczákné nagyon csendesesen a Neviczky fiút.

— Elzárom az állatokat — mutatott a libákra. — Elzárom és együtt majd hazajövünk — mondta halkán Kerczáknénak, és közben csak nézte a tehetetlen dühtől sápadt embert, akinek szemében ott izzott a szégyen és a keserűség, az a tudat, hogy amíg őt a hívatlan látogatók megalázták, fia akaratlan szemtanúként ott kucorgott a gesztenyefán.

SOMOS MIKLÓS: ESÓNÉZŐK